

Prednje Prisankovo okno

Po poti malega žilavega Trentarja

Dostop: Prednje Prisankovo okno (2270 m) je mogoče varno in nazorno opazovati s posebnega, s pojasnjevalnimi tablami opremljenega postajališča ob cesti na Vršič nekaj pred Erjavčevo kočjo (1525 m). Vzpon od parkirišča na Vršiču (1611 m) po južni strani Prisanka do okna je dolg 2,5 ure in zahteva planinsko utrjenost, tisti s severne strani pa, po sicer zavarovani Kopiščarjevi poti, je zelo zahteven, dolg 3 ure, primeren le za dobro utrjene in opremljene, nevrtoglave planince, ki imajo nekaj plezalske spretnosti. Po tej poti se pred 15. julijem ne hodi brez cepina!

Naravne lepote 

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti 

Prisank ni gora, ampak je gorstvo, bi lahko povzeli po Kugyju: s svojo izredno kamnito silovitostjo naredi vtis predvsem s severa, recimo kar z vršiške ceste; to je gorstvo sprijetih skalnih stolpov, bogato razčlenjenih rogljev, pomolov, prepadov, divjih debri in razov, skritih zatrepov in široko razvejenih ter prepletenih skalnih gredin ter polic. Vse to je nekako stisnjeno skupaj in scela, tako da ima strmeči opazovalec vtis, da gora nabreka; da ne pada vase, ampak se bo razpočila. Skušaj se znebiti vtisa te silne razsežnosti in teže, zato se začneš ozirati, ali se v teh severnih stenah kaj premika, kaj živega, po možnosti prijaznega. Spomladi so to slapovi, ki bruhaajo iz skalnih trebuhov, v lepem vremenu pa se skozi okno v severni steni gore,

ki ima obliko obrnjenega srca, smehlja primorsko nebo; ali pa se drenja megla. V zgodnji pomladi ali pozni jeseni lahko človek skozi njegovo režo opreza za soncem. Ko se postavi v pramen, ki prebada goro, dobi togi, okorni Prisank v njegovih očaranih očeh podoba velikanskega maga, iz katerega v zaporedju rdečkasto plamenečih sten pomežikuje njegovo tretje oko.

Gore v Julijskih Alpah so prebodene na številnih mestih, a nikjer tako široko in visoko kakor

Jezerce Jasna pri Kranjski Gori. V ozadju Razor, Zadnji Prisojnik in Prisojnik.





skozi Prednje Prisankovo okno. Od spodaj gledano okno res približno ustreza svojemu imenu. Od blizu pa je ta velikanska odprtina že gorska dvorana, za katero so izračunali, da bi v njej lahko stal 64 metrov visok ljubljanski nebotičnik, pa bi bilo še 16 metrov do stropa. Preduh v gori je nastal v prelomu dveh orjaških gorskih mas, na kar kažejo (po Petru Skobernetu) razdrapane stene in sveže melišče pod oknom. Prvotni udor ali pretrtje se je s preperevanjem večalo do sedanjih razsežnosti.

Do Prednjega okna – Prisank ima namreč na drugi strani svojih pleč še Zadnje okno, ki ni tako gotsko visoko in ošiljeno, kakor je Prednje, ampak bolj hodnikasto, renesančno obokano – pridemo

Z razgledišča ob cesti na Vršič je mogoče videti tudi Prisojnikovo okno (med macesnoma).

Pot skozi okno





Ajdovska deklica

zazija Prednje okno, smo že na cilju; recimo, da smo res na cilju, kajti do vrha Prisanka je še kakšno pičlo urico daleč. Le še 300 višinskih metrov je treba premagati. Če bo volja rekla ne, naj razum in čustva kar rečejo da, magari na slepo. Če boste proti samemu sebi zmagali – ali pa boste premagani – z 2 : 1, boste nagrajeni še z enim najlepših razgledov po naših gorah.

Drugačna je zadeva s plezalno potjo na severni strani. Tam je častno izgubiti z 1 : 2 (razum : volja + čustva). Kdor začuti, da je pot prezahtevna že na začetku - in to je plezalni odsek v steni nasproti Erjavčeve koče – naj se obrne, kajti više bo naletel na še težja mesta. Stezica se sicer tudi tu pogosto vije čez grušč in skrotje, skozi temačne in tesnobne kote, čez snežne jezike, mimo izvirkov in slapičev, čez strme in močno razbite skale ter stene, v katere pa je k sreči

zabito povsem dovolj klinov in jeklenic. Od blizu se srečamo z devet metrov visokimi previsnimi skalnimi odlomi, ki s svojimi sencami oblikujejo fantomski obris v goro vtisnjenega človeškega obličja (kar je lepo videti tudi s platoja pred Erjavčevo kočo). To je obraz Ajdovske deklice, zakletega vilinskega bitja, ki naj bi po eni od ljudskih razlag ljudem izdalo skrivnost o Zlatorogu. Zlatorog je od jeze razril gore, Ajdovska deklica pa je za kazen okamnela. Zato pa v kamnu živi večno. Pomladne vode in mahovi so njena poročna gizda. Meglice

Med ponudbo Erjavčeve koče pod Vršičem sodi tudi pogled na Ajdovsko deklico.



in iz sončnih žarkov stkane tančice so njen svatovski ornat. Bleščeče vode, ki curljajo čez njeno obličje, so solze njene usode.

Kmalu nad Ajdovsko deklico se znajdemo pred najtežjim odsekom ture, pred kaminom, globoko prepoko v gladki steni. Železje nam ga pomaga preplezati, če smo pri mišicah. Razpoka je na koncu tako ozka, da je treba nahrbtnik potiskati pred seboj. Potem je spet na vrsti grušč in ponekod celo mastna ilovica. Kmalu smo v središčni grapi pod oknom. Čez gladke plošče nam spet pomagajo klini in jeklenice. Pokriti z goro, v spremstvu prihujenih prepišnih sap, se vzpenjamo skozi dvorano v objem trentarskega sonca. Potem počitek! In priznanje drznim alpinistom, ki so speljali in zavarovali to sijajno pot.

Kako bi bili začudeni, če bi tisti hip pred nas stopil avtor te poti, Anton Kravanja iz Trente, po domače Kopiščar (1889–1953), tak droben možakar, a ves žilav, ponosen na svoje košate brke, s klobukom postrani kakor kucelj vrh Prisanka, eden zadnjih veteranov slovite generacije Kugyjevih gorskih vodnikov. Bil je neprekosljiv graditelj plezalnih poti v severnih stenah Julijcev. Znal jih je odkriti po gamsjih prehodih z nagonom divjega lovca. Pot, ki smo jo pravkar prehodili in ki se po njem imenuje Kopiščarjeva pot, je zavaroval s 150 klini in s kosi 200-metrške jeklenice. Povsod po Julijcih je kakor drugi Trentarji pustil odtise svojega dobrega obličja, ki pa niso okamneli. Menjujejo se in tonejo v pozabo kakor večina fizičnih del. Kopiščarjeva zgodba nima tolikšne mitološke moči kakor legenda o Ajdovski deklici. Njegova tragikomična zgodba spada bolj v črno kroniko nesrečnega 20. stoletja. Povedal mi jo je znani alpinist Miha Potočnik (1907–1995). Morda bo na tem mestu vsaj za silo ohranjena:

Bilo je to leta 1936. Kopiščar, reven trentarski kmetovalec, si je izkupiček, ki si ga je zaslužil za nadelanje poti skozi Prednje Prisankovo okno, skušal še povečati. V Avstriji je za jugoslovanski denar kupil poln nahrbtnik saharina in kresilnih kamenčkov. To tihotapsko blago je upal unovčiti v svoji Trenti na takratni italijanski strani. Sodil je, da bo kontrabant čez mejo najlaže spravil – kod drugje kot čez svojo novo, drzno speljano pot. Pa so ga ravno na njej zasačili jugoslovanski financarji. Še režali so se mu, ko jim je očital,



Pod posebnim kotom se okno kaže v obliki obrnjenega srca.

da postavljajo zasede na njegovih žuljih. V višinah Prednjega okna je nesrečni Trentar morda zagledal hudiča, kako se mu krohota, obešen za njegov klin. Blago, na katero je imela prodajni monopol država, so mu financarji zasegli. Odgnali so ga na Jesenice in tam zaprli kar v gostilniški hlev. Naslednji dan bi Kopiščar moral pred sodnika. Grozila sta mu leto dni zapora in denarna kazen v petkratni vrednosti nesrečnega cukra in kamenčkov. Jeseniškim alpinstom, slavnim skalašem, se je trgalo srce, skoraj kakor Kopiščarju v kehi. Njihova volja in čustva so v notranjih bojih z razumom zmagała z 2 : 1. Sam upravnik jeseniške carinarnice Miha Čop in mladi odvetnik dr. Miha Potočnik sta ponoči pomagala Kopiščarju pobegniti in ga odpeljala pod Prisank. In tako se je mali sin gora v zavetju ranega jutra po svoji slavni poti, ki jo častijo vse planinske generacije, zadnjič povzpел kot ubežni kriminallec.

Težko prigarane zaslužka mu skalaša žal nista mogla vrniti, kajti njegov nahrbtnik je ostal zaklenjen v trezorju birokratskih financarjev. Vendar bi storila tudi to kaznivo dejanje, če bi le znala vlomiti vanj. Za Trentarja in slovensko planinsko stvar bi – sicer zaprisežena varuha zakonov – tvegala tudi svojo službo in kariero. Tudi take so kdaj pa kdaj (bile) pravne zadeve okoli slovenskega srca, hvala bogu.

Ko boste na vrhu Prednjega Prisankovega okna ponosno počivali, ker ste preplezali Kopiščarjevo pot, pocuzajte kakšen cukrček v njegov spomin. Zaradi mene si smete prižgati tudi cigareto, a le, če imate vžigalnik še na kresilni kamenček.



Obiskovalci gora svoje občudovanje severne stene Prisojnika izražajo tudi s postavljanjem številnih kamnitih možicev.